

Захарченко Юлія Євгенівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра ННІ №2 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Славна Оксана Володимирівна,
доцент кафедри конституційного права
та прав людини НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМ РОЗПІЗНАВАННЯ ОБЛИЧ: МЕЖІ ВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ ЗГІДНО З КОНВЕНЦІЄЮ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Системи розпізнавання облич стали невід'ємною частиною сучасного цифрового світу, забезпечуючи зручність, безпеку та ефективність у багатьох сферах. Водночас їх широке застосування викликає серйозні питання щодо порушення приватності. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція) гарантує кожному право на повагу до приватного і сімейного життя (стаття 8), що актуалізує потребу врівноваження між технічним прогресом і захистом особистих свобод [1]. У цьому контексті важливо дослідити межі застосування таких систем і можливості їх регулювання відповідно до міжнародних стандартів.

Розпізнавання облич широко використовується в різних галузях, зокрема в правоохоронних органах, комерції, транспорті та охороні здоров'я. Завдяки цим системам можна швидко ідентифікувати особу, підвищити рівень безпеки в громадських місцях або забезпечити персоналізований доступ до послуг. Однак у процесі збору, зберігання та аналізу біометричних даних зростає ризик зловживань, таких як незаконне використання даних або стеження за громадянами без їхньої згоди. Це створює серйозні виклики для демократичного суспільства, яке прагне забезпечити баланс між безпекою і свободою.

Згідно зі статтею 8 Конвенції, втручання у приватне життя допускається лише у випадках, коли це необхідно в демократичному суспільстві та передбачено законом [1]. Це означає, що використання систем розпізнавання облич має бути чітко регламентоване і підконтрольне. Наприклад, такі системи можуть бути виправдані для запобігання злочинам або захисту громадської безпеки, але повинні застосовуватися лише тоді, коли менш інвазивні методи є недостатніми. Таким чином, Конвенція встановлює чіткі обмеження для уникнення непропорційного втручання у права громадян.

Однією з головних проблем є відсутність прозорості у використанні систем розпізнавання облич. Часто громадяни навіть не знають, що їхні обличчя

скануються, а зібрані дані можуть зберігатися і передаватися третім особам. Це суперечить принципу правової визначеності, який вимагає від держав чіткого і зрозумілого регулювання. Застосування систем розпізнавання облич повинно супроводжуватися обов'язковим інформуванням громадян і отриманням їхньої згоди, якщо це не суперечить громадським інтересам.

Крім того, ризик дискримінації є серйозною загрозою під час використання таких систем. Дослідження показують, що технології розпізнавання облич можуть бути менш точними для певних етнічних груп, що може призводити до несправедливих рішень. Це суперечить принципу рівності, закріпленому в Конвенції, та підриває довіру до цих технологій. У зв'язку з цим міжнародні організації закликають до розробки стандартів, які б мінімізували технічні похибки та забезпечували справедливе ставлення до всіх громадян [3, с. 526].

Держава має забезпечити наявність ефективного механізму захисту прав громадян у разі порушень, пов'язаних із використанням систем розпізнавання облич. Відсутність чітких правил або зловживання цими технологіями можуть призвести до масового стеження, що є неприйнятним для демократичних суспільств. Важливу роль у цьому процесі відіграють незалежні органи з нагляду за обробкою персональних даних, які повинні мати достатні повноваження для реагування на порушення.

Ще одним ключовим аспектом є необхідність міжнародної координації у використанні технологій розпізнавання облич. У багатьох країнах відсутні однакові стандарти щодо зберігання, передачі та видалення біометричних даних. Це створює юридичну невизначеність, особливо в контексті транскордонного обміну даними. Конвенція може слугувати базою для створення уніфікованих правил, які б забезпечували ефективний захист прав людини на міжнародному рівні.

Технології розпізнавання облич також викликають етичні питання, пов'язані з довірою до державних і приватних структур. У разі порушень довіра до таких інструментів швидко знижується, що може призвести до соціальної напруги. Саме тому важливо не лише встановити правові обмеження, але й запровадити етичні принципи, які б регулювали застосування цих систем. Це сприятиме підвищенню прозорості та відповідальності [2].

Судова практика Європейського суду з прав людини також визначає межі втручання у приватне життя. Рішення Суду вказують на те, що будь-яке використання систем розпізнавання облич повинно мати пропорційний характер і враховувати потенційний вплив на особисту автономію. Наприклад, у випадках, коли такі системи використовуються у громадських місцях, держава повинна довести, що їх застосування є абсолютно необхідним.

Однак не всі аспекти використання систем розпізнавання облич є негативними. У правильному контексті вони можуть бути потужним інструментом для запобігання злочинності та забезпечення суспільного порядку. Головне завдання полягає в тому, щоб знайти баланс між безпекою та приватністю, забезпечуючи, щоб такі системи використовувалися відповідально і в інтересах суспільства.

Таким чином, використання систем розпізнавання облич має величезний потенціал, але вимагає ретельного регулювання відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Правові, етичні та технічні обмеження повинні бути встановлені з метою мінімізації ризиків та забезпечення прозорості. Лише за таких умов ці технології можуть стати корисними для суспільства, не порушуючи фундаментальні права громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

2. Кронівець Т.М., Тимошенко Є.А. Правові та ціннісні особливості феномену штучного інтелекту як елемент правової дійсності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія: Юридичні науки. 2022. Вип. 2. С. 20-23. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2022-2-4>

3. Тимошенко Є. А., Долян І. В. Правове регулювання використання систем штучного інтелекту в смарт сіті. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 525-528. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-11/135>

Зіновчук Марина Русланівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра ННІ №2 Національної
академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

Славна Оксана Володимирівна,
доцент кафедри конституційного права
та прав людини НАВС,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ КОНФЛІКТІВ ТА ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ: РОЛЬ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ

Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року, стала першим універсальним документом, що визначає основоположні права і свободи кожної людини. У сучасних умовах, коли світ стикається зі збройними конфліктами, кліматичними змінами, пандеміями та економічними кризами, значення цього документа набуває особливого масштабу [1].

Збройні конфлікти мають руйнівний вплив на права людини, гарантовані цією декларацією. Найчастіше порушуються: право на життя та безпеку (ст. 3), заборона катувань і жорстокого поводження (ст. 5) та право на притулок для осіб,